

PELICANUL ȘI PEȘTELE-CATERINCĂ

de Vasile Mănuceanu

MEDALION LITERAR

Vasile Mănuceanu (1928-1992), a fost prozator și jurnalist. Redactor la mai multe publicații scrise, a făcut parte timp de mai mulți ani din redacția emisiunilor pentru copii și tineret ale Radioteleviziunii Române, dar a lucrat și la postul Europa Liberă. Ca prozator, a scris mai ales literatură pentru copii și tineret. Printre alte scrieri, a compus povestiri istorice („Comoara lui Dromichet”), romanul „Arca lui Nae”, cartea de povești „Motanul vrăjitor”, din care face parte și povestirea de mai jos. Cartea a fost tradusă și publicată la Londra sub numele „My Book of Animal Stories”. Este autor și de scenarii radiofonice, pentru „Poveste până la cinci” primind în 1968 Premiul special al juriului la Tokio. Cel mai cunoscut roman al său este „Gorganul”.

În lumea aceea uitată, în care pământul era de apă și apa era de cleștar în amiază, iar în amurg, când bătăia vântul, de catifea creață, vișinie, ca o haină de împărat chefliu, mișunau o mulțime de vietăți. Unele cu fulgi răsuciți ca talașul, altele cu solzi strălucitori ca argintul și cu ochi mari și rotunzi cu care se uitau la vânt și la lună și, desigur, unele cu aripi, câte două sau câte patru, însă nu toate obișnuite cu văzduhul, fiindcă aripa și zborul nu sunt totdeauna același lucru.

Între acele viețuitoare se afla și un pelican mare și posomorât, de culoare roz. El se hrănea cu pește și făcea în gândul lui felurite stihuri. Scria pe gând ca pe o bucată de hârtie, deslușit și aplecat de la stânga la dreapta, așa cum învățase la școala de pelicani.

Stihurile acelea el le spunea fără zăbavă, pe la răspântiile de apă, oricui ar fi voit să le asculte. Unii, într-adevăr, îl ascultau. Dar numai cu o singură ureche, iar urechea aceea se nimerea aproape mereu înfundată cu nisip ori cu leacuri împotriva junghiului. Iar pelicanul se făcea din zi în zi mai posomorât, fiindcă mai roz decât era nu putea să se facă.

Dar iată ce se întâmplă într-o primăvară călduță și plăcut mirositoare, când se dezghețau malurile. Un stol de corcodei, niște păsări zglopii și pline de râvnă, care scocio-răsc apa fără contenire, găsiră între plauri un colac de salvare. Pesemne îl pierduse acolo o corăbioară sau o șalupă veche, numită «Pelican». Așa se face că pe colac scria cu litere frumoase, aplecate de la stânga la dreapta,

«Pelican». Corcodeii, glumeți din fire, îl duseră făcătorului de stihuri, spunându-i că lucrul acela rotund și găurit i se cuvine pe drept, și i-l agățară de gât. Printre lighioanele apei trecu atunci o tremurare de sficiune și o fâstâceală. Își ziceau cu toate în minte că acel covrig minunat ce spânzura de gâtul stihuitorului trebuie să fie un premiu ce i s-a dat pentru harul lui și pentru marea lui deșteptăciune, după cum se petrece adeseori și mai pretutindeni în lumea largă. Și începură să-i facă plecăciuni, arătându-i un respect

fără margini, iar de câte ori pelicanul binevoia să-și rostească stihurile sunătoare și pline de miez ca niște nuci, se strângeau în jurul lui și îl ascultau în tăcere, cu amândouă urechile, pe care și le curățau mai înainte cu grijă, și ar fi fost bucuroși să bată chiar din palme dacă ar fi avut. Până și lebăda, frumoasa și mândra lebădă, albă ca zăpezile și ca visul, cu gâtul prelung și arcuit, îl asculta înfiorată pe stihuitor, cu ochii plecați și cu aripile tânjind ca niște vâsle pierdute.

Pelicanul era din zi în zi tot mai puțin încruntat, însă penele lui rămâneau la fel de roz ca odinioară, fiindcă așa se ivise el pe lume. Avea acum o mulțime de prieteni, însă

dobândise și unii vrăjmași, deoarece nimic nu se zămislește mai ușor ca pizma. Între acești vrăjmași ai lui se afla și gâscanul sălbatic, care nu putea să se împace defel cu gândul că lebăda cea albă ca zăpezile și ca visul îl ascultă cu atâta plăcere pe stihuitorul cu cunună agățată de gât. Și într-o bună zi, gâscanul sălbatic îi dăruie pelicanului, chipurile în semn de prețuire, un coș cu pește. Pelicanul îl înghiți nepăsător, privind la stele și închipuind stihuri galeșe. Atâta numai că tâlharul de gâscan pusese acolo în coș și un pește-caterincă. Peștele-caterincă, dacă nu știați până acum, e un pește care nu face altceva în viață decât să cânte. Dar nu frumos și limpede, ci fără haz, scârțâit și dogit ca o moară stricată: «Taramtamtam, taramtintim, taram-bambum...»

În dimineața următoare, când lebăda veni să asculte, iar pelicanul deschise pliscul fericit, în loc de stihuri gingașe, nu se auzi decât «Taramtamtam, taramtintim, tarambambum...», fiindcă peștele-caterincă își făcea de cap acolo, în pânțele stihuitorului. Pelicanul, crezând că a fost numai o întâmplare nenorocită, mai încercă o dată și încă o dată, însă roadele fură aceleași. De câte ori căsca ciocul, peștele-caterincă își înfoia și el glasul peticit și hodorogit, zbierând cât îl țineau puterile: «Taramtamtam, taramtintim, tarambambum ...»

Covârșit de umilință și deznădejde, pelicanul se ascunde în stufăriș, hotărât să-și pună capăt zilelor, dar mai apoi se răzgânde, și plutind el multe zile și multe nopți, ajunsese într-un ținut îndepărtat, unde nu-l cunoștea nimeni. Viețuitoarele de-acolo îl întrebară:

— De unde vii?

Însă pelicanul, pățit, tăcea ca un pietroi.

— Cum te numești? îl întrebară iarăși.

Însă el tăcea mălc. Atunci, lighioanele ziseră:

— Să știți că păsăroiul acesta e un mare înțelept. Numai înțelepții știu să tacă atât de mult și atât de frumos. Să-l cinstim cum se cuvine.

Astfel că întâmplarea n-a fost tocmai spre paguba pelicanului. El tace și astăzi.

MIC DICȚIONAR

cleștar – formă poetică a cuvântului cristal

talaș – resturi de lemn rezultate în urma prelucrării lemnului cu rindeaua sau altă unealtă cu tăiș

posomorât – care este tot timpul prost dispus, ursuz, îmbufnat

stih – vers

deslușit – pe înțelesul tuturor, limpede, clar

junghi – durere vie care durează puțin, în spate sau în piept

râvnă – însuflețire în îndeplinirea unei sarcini; sârguință, perseverență

scociorăsc – caută, scotocesc

fâstăceală – zăpăceală, intimidare

pizmă – invidie, ciudă

galeș – (aici) duios, melancolic

caterincă – mică orgă mecanică portativă; flașnetă

hodorogit – stricat, uzat; (aici) răgușit

covârșit – învins, copleșit

a tăcea mîlc – a nu scoate nicio vorbă

FIȘĂ DE LECTURĂ

Titlul lecturii:

Autorul:

Personaje:

Expresii frumoase:

Învățămintele:

Motivează! Pelicanul roz merita ce i s-a întâmplat?

1. După citirea lecturii, răspunde oral la următoarele întrebări:

- Care este „lumea uitată“ în care forfoteau o mulțime de viețuitoare?
- Prin ce se deosebea pelicanul roz de celelalte păsări, care-i arătau respect?
- În urma cărei întâmplări a decis stihuitorul să nu mai vorbească?

2. Argumentează! Dintre variantele date bifează-o pe cea corectă, apoi argumentează-ți oral alegerea.

 „bâzâia vântul, de catifea creață, vișinie, ca o haină de împărat chefliu“ înseamnă:

- un împărat vesel avea o haină din catifea vișinie pe care o bătea vântul.
- vântul bâzâia ca un bondar catifelat;
- vântul bătea și încrețea suprafața catifelată a apei, în care se reflecta la apus soarele, în nuanțe vișinii;

 „Scria pe gând ca pe o bucată de hârtie, deslușit și aplecat de la stânga la dreapta“ are înțelesul:

- era atent să nu facă greșeli de scris;
- scria pe hârtie cu scris citeț, înclinat de la stânga la dreapta;
- compunea versurile în gând, ca și cum le-ar fi notat pe hârtie, cu scris înclinat.

- „aripa și zborul nu sunt totdeauna același lucru“, adică:
- există unele păsări care nu pot să zboare, chiar dacă au aripi;
 - aripile sunt întotdeauna folosite pentru zbor;
 - zborul păsărilor se poate împlini și în absența aripilor.

3. Descoperă la ce vietăți se face referire în următoarele situații:

- „unele cu fulgi răsuciți ca talașul“ –
- „altele cu solzi strălucitori ca argintul și cu ochi mari și rotunzi“ –
- „unele cu aripi, câte două sau câte patru, însă nu toate obișnuite cu văzduhul“ –

 Proverbele lumii. Aranjează proverbul creol de mai jos în ordinea firească a cuvintelor.

3. Sub lupă! Descoperă în lectură definiția peștelui-caterincă și scrie-o mai jos.

 Vrei un text despre viețuitoare care trăiesc în zone umede? Unește ce se poartivește, citește textul rezultat, apoi dă-i un titlu potrivit.

Cea mai mare zonă umedă din România

având gâtul unduitor și o grație neasemuită.

Aici trăiesc viețuitoare interesante,

care joacă rolul unui adevărat „agent sanitar“ deoarece se hrănește cu peștii bolnavi.

Dintre pești, somnul este socotit „crocodilul“ apelor noastre,

este Delta Dunării.

Cea mai mare pasăre din Delta Dunării este pelicanul,

Delta Dunării trebuie protejată prin toate mijloacele posibile.

Lebăda trăiește în Deltă vara și în iernile calde,

pe care e important să le cunoaștem și să le protejăm.

Datorită faptului că este unică în Europa,

fiind cel mai mare pește de apă dulce din țara noastră.

7. Atelier de creație. Argumentează ce oferă pelicanul roz celorlalte viețuitoare, în calitate de poet, înainte și după ce-și pierde glasul. Completează rolul său în viața păsărilor din Deltă.

*vorbește cu păsările
le spune versuri*

este purtătorul lor de cuvânt

.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....

VĂSLAVI

SCENARIU: V. MĂNUCEANU

Domnia lui Ștefan Voievod, căruia i s-a mai spus și Soarele Moldovei, a fost într-adevăr ca o lumină în vremile aprige de demult. Lumina aceea strălucește și azi, la fel de curată, în istoria neamului nostru, în cântecele și poveștile fără moarte. Mărețe fapte de arme a săvârșit Ștefan în zilele sale și a dobândit multe biruințe asupra celor ce răvneau la pământul și roadele țării. Între aceste biruințe, se numără cu faimă copleșitoare și cea de la Podul Înalt.

Podul Înalt... Locul acela de neștearsă amintire zice-se că nu s-a numit dintotdeauna astfel. Până a nu-și rândui Ștefan ostile acolo și până a nu ingenuchia cu ele trufia vrăjmașului, acel loc nu era decât o viroagă mlăștinoasă de-a lungul părului Racovăț, în vecinătatea Bărladului, la sud de Vaslui.

Se povestește că numărul vrăjmașilor doborâți de vitejii moldoveni a fost atât de mare, încât trupurile lor alcătuiseră un adevărat pod peste apă și smârcuri. Și au mai căzut atunci în mâinile oștenilor lui Ștefan nenumărați prinși, între care unele căpetenii de seamă ale armatei otomane. Căpeteniile acestea, cărora voievodul le-a cruțat viața, i-au mulțumit lui Ștefan, făgăduind că nu-i vor uita mărimumia. Iar domnitorul zice-se că a privit lung către ei, răspunzându-le: „Altceva aș voi eu să nu uitați: tot ce vedeți astăzi în preajma voastră, câmpia aceasta semănată cu arme frânte și podul acela înalt, pe care l-au clădit cu trupurile lor cei pe care i-ați mănât în luptă... Luați aminte și glăsuți-le despre asta tuturor celor ce vor răvni să mai cadă cu paloșul asupra noastră. Și poate lumina-se vor capetele aceluia și vor pricepe că mult mai de preț sunt pacea și cinstitul prieteșug.”

SE CERE CHIBZUINȚĂ, MĂRIA TA. PUTEREA LUI MAHOMED E NĂPRASNICĂ.

INTR-ADEVĂR, CĂRȘTEA. DAR AICI E O SINGURĂ CHIBZUINȚĂ: NU VOM PLĂTI HARACIUL CĂCI EL INSEAMNĂ UMILINȚĂ ȘI POVARĂ GREA PENTRU NORODUL MOLDOVEI.

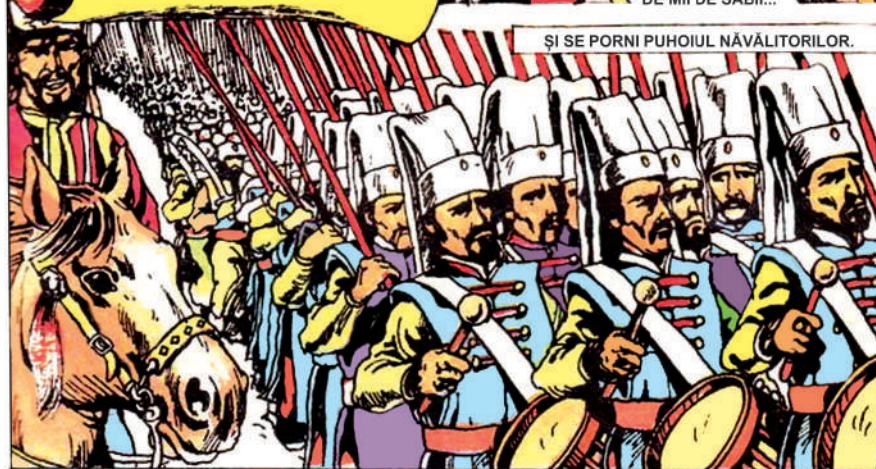

CE ESTE, STAICULE, DE CE TULBURI SFATUL?

VEȘTI RELE, DOAMNEI DIN PORUNCA PADIȘAHULUI, SOLIMAN-BEG A PURCES CĂTRE NOI CU OASTE MARE. PESTE O SUTĂ DE MII DE SĂBII...

IATĂ CUM SE DEZLEAGĂ TOATE... O SINGURĂ CALE NE-A RĂMAS. VRĂJMAȘII SUNT MULȚI, DAR NU VOR PUTEA ÎNFRÂNGE ȚĂRIA ȘI IUBIREA DE ȚARĂ A UNUI NEAM ÎNTREG!

ȘI SE PORNI PUHOIUL NĂVALITORILOR.

DUPĂ O VECHIE ÎNTELEPCIUNE DE RĂZBOI, MOLDOVENII PUSTIAU TOTUL ÎN CALEA VRĂJMAȘULUI.

OAMENI BUNI, DUCEȚI TURMELE ȘI BUCATELE ÎN CODRU. ARDEȚI NUTREȚULI OTRĂVIȚI FĂNTĂNILE!

TRUDITĂ ȘI ÎNFOMETATĂ, OASTEA LUI SOLIMAN ÎNAINȚA TOT MAI GREU. DETAȘAMENTELE TRIMISE ÎN CĂUTARE DE HRANĂ ERAU ÎMPRESURATE ȘI NIMICITE FĂRĂ MILĂ.

SE APROPIE CEASUL ÎNFRUNTĂRII! LOCUL ACESTA STRĂMT ȘI MLĂȘTINOS SOCOT CĂ E PRIELNIC NOUĂ. OȘTENII LUI SOLIMAN SE VOR ÎNGRĂMĂDI CA OILE LA STRUNGĂ...

1475

DESENE: V. MIHĂESCU

...CÂND OASTEAA LUI SOLIMAN AJUNSE APROAPE DE LOCUL UNDE APA RACOVĂTULUI SE VARSĂ ÎN BĂRLAD, PRIN PĂCLA CARE SE LĂSASE, PRIMUL VAL DE PEDESTRAȘI MOLDOVENI PORNİ ASUPRĂ-I.

CIOCNIREA A FOST CRÂNCENĂ, NECRUȚĂTOARE PENTRU AMÂNDOUĂ OȘTILE. CUMPANA BĂTĂLIEI SE PLECA ȘOVĂITOARE, CÂND DE-O PARTE, CÂND DE CEALALTĂ.

VOIEVODUL SE GÂNDISE ÎNSĂ LA TOATE. CAVALERIA MOLDOVEANĂ, ASCUNSĂ PÂNĂ ATUNCI LA MARGINEA UNUI CRÂNG, DĂDU NĂVALA DINTR-O LATURĂ...

CÂND ÎNCLEȘTAREA DEVENI MAI APRIGĂ CA ORICÂND, ÎNSUȘI ȘTEFAN VODĂ SE AVÂNTĂ ÎN LUPȚĂ.

LOVIȚI FĂRĂ CRUȚARE! PENTRU IZBĂVIREA ȚĂRII!

ZDROBITĂ, PRINSĂ CA ÎNTR-UN CLEȘTE DE FIER, OASTEAA LUI SOLIMAN CAUȚĂ SĂ SE TRAGĂ ÎNĂPOI. MULȚI IENICERI SE GRĂMĂDIRĂ CĂTRE APĂ ȘI SMÂRCURI, SINGURA CALE RĂMASĂ. DAR ÎȘI GĂSIRĂ ACOLO PIEIREAA, SUB BĂTĂIA NĂPRASNICĂ A TUNURILOR LUI ȘTEFAN.

VĂ MULTUMESC DIN ÎNIMĂ, IUBIȚII MEI OȘTENII! AȚI TRUDIT CU FOLOS ÎNTRU BINELE ȚĂRII MOLDOVEI. VRĂJMAȘUL NU VA UITA ACEASTĂ ÎNVĂȚĂTURĂ ASPRĂ!

SFÂRSIT

CUPRINS

CARTEA

- „Poveste despre cum se face o poezie“ de Passionaria Stoicescu 3
- „Cititul ca un sport extrem“ de Cezar-Paul Bădescu 9
- „Șezătoare“ de Maria Chirtoacă 13

ȘCOALA

- „Școala domnească“ (fragment) de Barbu Ștefănescu Delavrancea 16
- „Spune da, Ninon“ (fragmente) de Maud Lethielleux 22
- „Se caută o greșeală“ de Mircea Sântimbreanu 27

GLASUL ȘI FRUMUSEȚEA NATURII

- „Poveștile pădurii“ de Lidia Novac 33
- „Povestea unui fulguleț răzleț“ de Maria-Ioana Vasiloiu 36
- „Culorile pădurii“ de Passionaria Stoicescu 42

COMPORȚARE CIVILIZATĂ

- „Mai e mult până diseară?“ de Octav Pancu-Iași 46
- „Eu, Gică și fetița fericită“ de Mircea Sântimbreanu 51

IARNA, TĂRÂMUL FERMECAT AL POVEȘTIILOR

- „În poiana lui Moș Decembrie“ de Marta Cozmin 55
- „Poveste adevărată“ de Maria-Ioana Vasiloiu 60

POVESTIRI CU TÂLC

- „Isprăvile lui Păcală“ de Petre Dulfu 64
- „Cutiuța cu muzică“ de Silvia Kerim 69
- „Povestea ursului cafeniu“ de Vladimir Colin 74

PERSONALITĂȚI – FRÂNTURI DE VIAȚĂ

- „Taina zborului“ de Helen Kay 80

ÎNTÂMPĂRI ȘI LOCURI ÎN AMINTIRE

- „Zânele nu bat la ușă“ de Silvia Kerim 83
- „Poveste cu vrăjitoarea Pană de gaiță“ de Passionaria Stoicescu 88
- „Băieții din strada Pál“ de Molnár Ferenc 94

PRIMĂVARA

- „Puls“ de Maria Chirtoacă 100
- „Mămica mea“ de Lidia Novac 103
- „Pelicanul și peștele-caterincă“ de Vasile Mănuceanu 106

LUMEA NECUVÂNTĂTOARELOR

- „Ramses cel mic“ de Costache Anton 111
- „Șoarecele și pisica“ de Grigore Alexandrescu 118
- „Tomiță iepurașul“ de Alexandru Mitru 122

CĂLĂTORII ȘI AVENTURI

- „Minunata călătorie a lui Nils Holgersson prin Suedia“ de Selma Lagerlöf 127
- „Eu, robotul“ de Isaac Asimov 135
- Bandă desenată – „Vaslui – 1475“ scenariu: Petru Demetru Popescu,
desene: V. Mihăescu 142